

У2
Г65

ХР

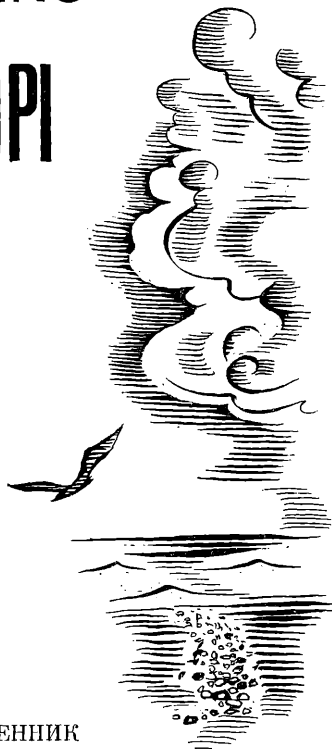
ІВАН
ГОНЧАРЕНКО
СІЯЙТЕ, ЗОРІ

ІВАН
ГОНЧАРЕНКО

СІЯЙТЕ, ЗОРІ

ПОЕЗІЇ

КИЇВ
РАДЯНСЬКИЙ ПИСЬМЕННИК
1977

Нова книга відомого українського поета Івана Гончаренка продовжує й поглиблює тематичне спрямування попередньої збірки «Обеліски», героїку ратних і трудових подвигів нашого народу.

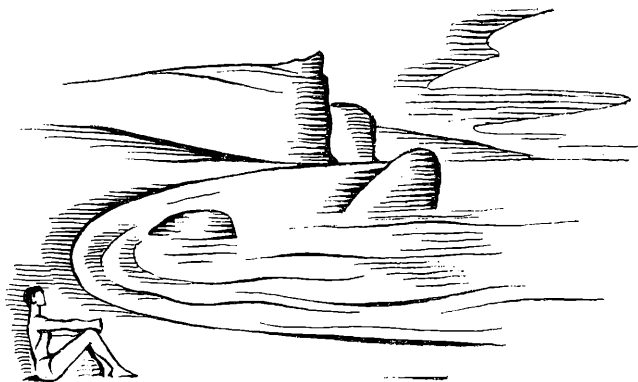
Раз у раз поет повертається до своєї комсомольської юності, згадуючи дні боротьби за утвердження Радянської влади.

Помітне місце у збірці займають ліро-епічні поеми, ліричний герой яких уособлює в собі образ творця нового життя, світлого і прекрасного майбутнього.

Издательство
«Радянський письменник»,
Київ, 1977 г.

ЛЬВІВСЬКА КНИЖКОВА ФАБРИКА «АТЛАС»

ПОЕЗІЇ

СІЯЙТЕ, ЗОРІ

Іду один дорогою
із думою-тривогою,
що даль вечірня стелеться,
а молодість не вернеться:
пройшла вона під зорями
далекими просторами,
мостами калиновими
із щирими розмовами;
з любов'ю, а не зрадою
і часові не зрадила;
була і злою, й доброю,
правдивою й хороброю.

Сіяйте, зорі ясні,
красою непогасною,
красою невмирущою

пад степом і пад пущею;
сіяйте — з п'ятикутними,
розказуйте майбутньому,
як ми в прийдешнє вірили,
життя на подвиг міряли,
як ми любили, мріяли
і зерно правди сіяли.

Сіяйте, зорі яснії,
красою непогасною!

КОЛИСКА ЮНОСТІ

Полтаво, юності колиско,
з тобою знов сьогодні я,—
яке воно для мене близьке,
твоє улюблене ім'я,
твоя нова і давня слава —
і трудова, і бойова,
твоя могутня і ласкава
краса сьогоднішня жива!

Весна прилине журавлями —
ти розквітаєш у садах;
повіє вітер над ланами —
і хвиля грає у хлібах,
і золотий важніє колос,
на щастя людові зернить;
і у піснях твій щирий голос
удаль окрилено летить —
на ясні зорі, тихі води,
де гул моторів, шум дібров,
де димарі на небозводі
і сяйво зоряне будов.

Полтаво, юності тривого,
моє минуле весняне,—
хвалюся тим, що у дорогу
на труд, на бій за світ нового
благословила ти мене!

СЛОВО ПРО КОМНЕЗАМ

Комнезам —
це слово гуртувало,
гартувало,
прямувало нас
і під стяг Інтернаціоналу
закликало в той далекий час.
В роки ті
були йому турботи —
зачинать життя нового дні.

Комнезамські збори щосуботи
у сельбуді —
не забудь мені.
Від промов —
і вірою, і гнівом
повнися сельбудівський наш зал...
І лунали переможним співом
«Заповіт»,
«Інтернаціонал»!

І тоді,
коли ми гімн співали,—
багряніло ранку знамено...
А бувало,
збори обривали
постріли бандитські у вікно.
Проти банд
ставали комнезами,
владу Рад кріпили на селі.

КНС — це слово вирізали
біднякам на грудях куркулі.
Вирізали і зірки на тілі,
землю набивали у роти...
Але ти
збирав, творив артілі,
гуртував бідняцькі сили ти.

І проходив ранньою весною
на полях
і тут, і там, навкруг,—
довгою ясною борозною
краєв межі наш артільний плуг.

Дня нового прагнув, день вчорашній,
світлий шлях виборюючи нам.
Партії одвітний і уважний,
прямував за нею комнезам.
Хай удаль відлинули ті роки,—
пам'ять серця їх вертає знов.
Не забуду — житиму допоки.
...В ніч зимову у село Високе
з комнезамських зборів я ішов...
Два мене зустрінули...
Без крику,
без погроз,
улесно, жартома
кинули в промоїну,
під кригу...
Смерть, мовляв, натрапила сама...
«Це тобі — Радвлада і земелька...
Не спливе!
За мною — могорич!» —
Голоси Терешка і Омелька
чулися над берегом в ту ніч.

Потім засміялись хуторяни...
Тупіт віддалявся на льоду...

...Жить тобі судилося, Іване,
смертну переважити біду.
Не товста була, на щастя, крига,—
проламав...

Схопивсь за верболіз...

Провалявся місяць, та оклигав,
тільки недуг глибоко заліз.

Комнезам послав на лікування
до лиману, у південний край:

— Їдь на південь, в Голу Пристапъ, Ваню,
і хворобу кляту вигапай! —

Чую й досі голос той привітний
Костянтина Хвилі — голови...

Костянтинє Павловичу, рідний,
от якби окликнулися ви!..

От коли б зустрілися із вами,
пригадали, що було колись,
і тепер колгоспними ланами,
як тоді,

у давній рік,

пройшлись.

Вже було б нас чим подивувати!

Зрадували як би нам серця
рідний степ, врожаями багатий,
і земля оновлена оця!

«Молодці!

Працюють по-хазяйськи!..

Бач, якого зросту досягло,—
голова сказав би комнезамський,—
наше,— не впізнати його,— село!

А коли б іще війни отої
не було, чого б ми досягли!..»

Геп лаши пшениці золотої
стеляться до Оржиці, Сули,
до Дніпра і далі,
в сині далі —
повінню степами розлились...
Повели б розмову ми і далі,—
от якби зійшлися, як колись...

От якби...
Але немає Хвилі...
Вбитий комнезамський голова...
Вже піввіку на його могилі
степова шепочеться трава —
розмовляє тихо з вітром в полі
про минуле, про далекі дні...
Недарма
за щастя, світлу долю
паша кров лилася у борні...

І мені нема покою знову:
К о м н е з а м —
згадалося мені,
полум'ям гартоване в борні,
боротьбою вивірене слово.

В МУЗЕЇ СЕЛА ФИЛЕНКИ

Це не диво уже і не казка,
і про факт про знаменний оцей
розповім я.
«Заходьте, будь ласка,
подивіться сільський наш музей!..»

П'ять кімнаток.
Будова звичайна.
З давнини по теперішні дні
шлях села — від коси до комбайна
нас веде по етапах борні.

Скільки знало в минулому лиха,
скільки ти пересилило лих,
щоб хати покривала не стріха,
щоб електрика сяяла в них,
щоб сади — наче білі ті хмари,
щоб навколо буяло зело,
щоб по 44 з гектара
урожаю пшениці взяло!

З хвилюванням дивлюся на фото
тих, хто перший колгосп гуртував:
ось моряк з Чорноморського флоту,
він Сиваш, Перекоп штурмував.

Ось будьонівка.
В цьому шоломі
односелець до Вісли дійшов,

і, з фронтів повернувшись додому,
він у наступі новому знов.
Ось на фото, що вицвіло,— хлопці,
впізнаю, паче рідних своїх,
цих найперших в селі комсомольців
і ровесників славних моїх.

Ось в окопах притерта шинелька...
«За відвагу» — медаль бойова —
нагорода Тараса Филенка.
«Довоєнний у нас голова...
і при нім досягли було зросту.
Був умілий вожак-ветеран,—
розповів голова нам колгоспу,
дав пояснення Лаврик Іван.—
Полягло їх, Филенків, багато,—
показав за вікном монумент
у саду.—
Спочивають солдати...
300!

Чуєте?

ТРИСТА імен!

Односельці усі, й серед них
тридцять вісім Филенків одних!
І його там ім'я вкарбували,
із війни не вернувся Тарас,
у німецькій землі поховали...»

Біля клубу музика заграла,
провіщаючи зустрічі час.

БАЛАДА ПРО ЗУСТРІЧ ТРЬОХ СИНІВ З БАТЬКОМ-ВОЇНОМ

По слідах загублених війни
привели дороги їх не зблизька.
Три сини прийшли до обеліска.
Батькові вклонилися вони.
У строю вкарбованих імен
на граніті — Іванов Євген.

Робить крок до нього старший син,
на будові інженером він.
«Здрастуй, батьку, — тихо промовля, —
в край, де ти поліг на полі бою,
ми прийшли зустрітися з тобою,
прилетіли, тату, іздала.
В день ясний, травневої пори,
я прибув на зустріч з Ангари».

І, хустину розгорнувши, він
до могили пахилився низько,
кедра віть поклав до обеліска,
із Сибіру передав уклін:
«Ця тайгова гілочка нехай
промовляє про сибірський край».

Чує з-під граніту Іванов
у краю тайговім гул будов,
видно пушкареві-старшині
в зорнім небі далі осяйні.
В світі розступається пільма.

«Недарма боролись, недарма!
Дякую, сипочку, добре дбав,
що мені цю віть подарував».

Середульший ближче підступив:
«З цілини прибув до тебе, тату,
на річницю Перемоги, к святу,
із ланів цілинних я спішив,
в землю цю щоб кинути зерно,
на добро хай множиться воно».

Чує із могили старшина,
як дощем зерно цілинне бризка,
дзвонить на граніті обеліска,
молодо співає, мов струна,
сіється і радісно, і лушко...
«Значить, не підводить цілина.
Рад твоєму, сину, подарунку».

Менший син кашкет пілота зняв:
«Вперше я прибув до тебе в гості,
хоч не раз у синій високості
над тобою, тату, пролітав».

«Знаю, синку, твій ракетносець
і до мене дужий грім доносить».

На могилі братській в день весни
з батьком розмовляли три сини.

ВЕЧІРНІЙ НАСТРІЙ

Вечоріс. У саду
піжно ллеться спів баяна.
Людом повниться поляна.
Що ж, і я туди піду,
на щасливу юнь погляну
в пору травня молоду.

Хоч уже й постарів я,
серце молодод ще б'ється,
ще співає і сміється,
цвітом осені буя.
Лийся піснею до серця,
давня молодість моя.

Давні роки воскреси,
комсомольські, весни давні,
дні борні і праці славні,
незабутні, привітальні
вірних друзів голоси.

З ПРИВОДУ ПЕЙЗАЖУ

У цвітінні — з краю в край —
бачу серцю милий край:
узеленені лани —
килими озимини;
пробивається, зрина
з ріль пухнастих ярина;
глянь туди, поглянь сюди —
в білім мареві сади;
рідні села і міста,
де минули юнь-літа...

Полтавщину я мою
впізнаю й не впізнаю.
Як розквітнув, краю мій,
ти в красі оновлений!

На нове пильнуй і важ,
примічай новий пейзаж:
бачиш — вишки бурові —
не одна уже й не дві
підпирають неба дах
на роздоллі у степах.
Вглиб врізається алмаз —
добуваєм нафту й газ...

Дай же місце в строї рим
і тим вишкам буровим!

МЕЛОДІЯ ГРОМУ

Нас дощі за Ворсклою зустріли.
Над зеленим маревом ланів
блискавки метали в хмарах стріли,
дальній грім вдоволено гримів,—
він, здавалось, теж радів із нами
цим дощам щедротним у маю
і творив у небі над лапами
громову мелодію свою.

* * *

Здрастуй, мій осінній саде,
в пору листопаду!
Я до тебе, як до брата,
вийшов на пораду;
на пораду, на розмову,
щиру, вечорову,
в нашу молодість далеку
помандруєм знову;
помандруєм, пригадаєм
дні за небокраєм,
в чистім полі на роздоллі,
в лузі поза гаєм.
Гей ви, далі солов'їні,
дні весняні, сині,—
одцвіли ви, облетіли
цвітом на калині.
Ви не вернетесь у гості
з дому, з високості,
вороним вас не догнати
на кленовім мості.
Не догонять воронії
літа молодії...
А згадаю весни давні —
серце молодіє!

* * *

В заплаві,
над річкою
музика лине,
весняного дня зачаровує даль, —
рокоче, ридає,
співа піаніно,
в піснях вимовляє
і радість, і жаль.

Хто душу так ніжно свою виливає?
Хто серце на клавіші щиро кладе?
А музика лине...
І серце співає
про давнє, минуле мос
молоде.

* * *

Знов у небі летять журавлині ключі.
Над просторами дальніми лине,
рідну землю вітає і вдень і вночі
неспокійне «курли» журавлине.

І, радіючи вам, посланці весняні,
що вернулись до отчого краю,
ваш суремний політ у небес вишині,
як весни перемогу, вітаю!

ОДА КОМСОМОЛОВІ

Комсомольська юність, із тобою
добре жити, вчитись і любити,
перемоги здобувати з бою,
світ новий по Лєніну творить.

Партія накаже тільки: «Треба!» —
і пшениця криє цілину,
і вже домни зводяться до неба,
врізуються шахти в глибину.

Не жалівши сили на будові
і життя у полум'ї заграв,
комсомоле, скільки ти любові
партії, народові оддав!

Жовтня прославляючи дорогу,
тим горджуся, тим щасливий я,
що ішла із партією в ногу
комсомольська молодість моя.

МОРЕ З МОГО ВІКНА

З мого південного вікна
і вдень і вніч тебе я бачу,
твою красу, бурхливу вдачу;
твоя безмежна далина
мене чарує
в шторми й шттилі;
неначе друзі давні,
хвилі
приходять до мого вікна.

Удень я бачу — силуети,
вночі — сіяння кораблів,
тих, що ідуть навкруг планети
і біля рідних берегів.

Бувало, в море неозоре
я проводжав прощальним зором
до рідних і чужих земель
ті кораблі.
А як заб'ється,
як серце в грудях стрепенеться,
коли побачу корабель
Військового Морського Флоту!
тоді усе єство достоту
виповнює святе чуття!
Йому немає забуття.

Дні пригадаються грозові
на севастопольській землі.

Вогонь дванадцятидюймові
ведуть гармати.
Кораблі
кладуть снаряди на світанку
на вражі доти, вражі танки
в долині Чорної ріки...
«Полупдра!..» — йдуть у контратаку
у безкозирках моряки...

Мені довіку не забути
боїв кривавих...
Друзів тих,
що полягли, —
не повернути,
але й забуть не можна їх.

...Ген корабель стоїть на рейді,
на плесі тихої води...
Не я — так серце хай перейде
на борт до крейсера туди...
Не я — так серце...
Косогором
вузенька вулиця Морська
веде мене,
бо краще з морем
не із вікна впиваться зором,
а віч-на-віч
зустріть зблизька.

На зустріч з морем із узгірка
спішу.
Світає на душі,
і йдуть мої товариші
у чорноморських безкозирках.

СИМЕЇЗ

Майору В. Прогасову

Не горою Ай-Петрі крутою
і не морем своїм —
Сімеїз
дорогий мені згадкою тою,
що її крізь життя я проніс.

В сорок першому ми відступали,
поливаючи кров'ю в боях
і степи, і гірські перевали,
через гори наш відступу шлях.

Нас Алушта зустріла у тузі,
хмар хустиною втерши сльозу.
«Ви на кого лишаєте, друзі?..» —
хмурих скелі, мов брови, Гурзуф.

Проводжала нас Ялта в тривозі,
їй туманило очі від сліз...

...Уночі, заблукавши в дорозі,
я потрапив тоді в Сімеїз
із шофером.
Спинились над морем:
Обривається скрегіт гальма...
— Повертаймо, Миколо, — з докором
говорю я.
— Бензину нема... —
Море піниться гулом прибою.

Сімеїз мовчазний упизу.
Десь за Ялтою відгомін бою
перекреслює кримську красу
вогневими зірницями неба,
фейсверком трасуючих куль...
Десять літрів пального треба,
а інакше — зозулею куй...

Міркували, гадали ми,—
доки
на дорозі озвався мотор...
Як і ми, якимось збився з дороги
із гвардійського полку майор.
«На Байдарську б сошу нам дістаться,—
то на цей раз, вважай, повезло...»

У машині майора, на щастя,
двадцять літрів бензину було.
Ми проскочили німців у горах...
Той бензин — в Севастополь довіз...

Як же можна забути майора!
Як же можна забудь Сімеїз!

ПІСНЯ ПРО БАЛАКЛАВУ

Хіба забуду Балаклаву,
її — і подвиги, і славу
на героїчним рубежі!
Хіба забудь мені Рубцова *,
із ним і зустрічі, й розмови
біля Корані в бліндажі?

Його я бачу, мов живого,
там, біля урвища крутого,
де море піниться й гуде.
...Б'ють по Байдарах батареї —
тилах ворожих... У траншеї
він, не згинаючись, іде.

На схилах сопок насупроти
траншеї ворога і дзоти.
Бінокль приклавши до очей,
він розглядає... Добре видко.
Зробив на карті він помітку,
і далі йде до батарей.

Гарячі дні. Було роботи!
Переорали вражі дзоти, —
крізь скельця «цейса» бачив сам.

Полковник Рубцов Герасим Архипович у дні оборони Севастополя командував полком у секторі Балаклави. Йому посмертно присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

Складає всім подяку щиро.
І дружню руку командира
приємно стискує бійцям.

Що ж, покришивши враже зілля,
не зайве воїну й дозвілля.
І вже пускаються в танець.
Один за другим креше дошку,
частушки сипле під гармоньку
наш севастополець-боєць.

Ні, гітлеряко, цих ніколи
ти не зневолиш до покори,
як не крути — не збореш ти.
Хоча і лізеш, та невдовзі,
у власній крові, у знемозі,
назад прийдеться поповзти.

...Тут ворог близько, майже рядом,
Не тільки міною, снарядом,
а й з кулемета сипле лють.
На сопці вражій, у граніті,
траншей, ходів гадючі ниті —
зигзаги схилами снують.

Удень пробратися до вежі —
пройти крізь полум'я пожежі,
себе підставить, як мішень.
Вночі, під темряви покровом
і то із глуздом лиш здоровим,
проходять тут. Вночі лишень.

До вежі темними ночами
з боєприпасами, харчами,
з водою воїни повзуть.

Ночами — схилами крутими,
стежками смертними отими
пазад поранених несуть.

Та не завжди і ніч у змозі
на смертоносній цій дорозі
прикрить хороброго бійця.
І ніч веде себе зрадливо,
коли над сопкою лякливо
тремтять ракети без кінця.

Хоробрі хлопці іллічовці! *
Більмом фашистові на оці
над морем вежа. Звідціля
ми коригуємо удари:
на ворогів смертельну кару
наш Севастополь націля, —

бійцям у вежу шле подяку, —
по розрахунках їх і знаку
снарядний гнів знаходить ціль
і смерть у вражім стані сіє.
А лютий ворог скажепіс
і б'є по вежі звідусіль.

Сюди, у вежу, із бійцями
воронками, між валунами
доповз поранений Рубцов.
Остання точка оборони.
Останні воїни... Патрони...
І на стіні у вежі кров.

* В Генуезькій вежі з першого до останнього дня оборони героїчно боровся, стояв на смерть взвод під командуванням сержанта Іллічова.

Три слова виписані кров'ю,
Вітчизні вірністю, любов'ю,
як заповіт: «Ми не здались!»
Хіба їх можна забувати!
Отак і нам би помирати
в бою, як прийдеться колись.

...Стоїть над морем чорна вежа —
сувора пам'ять узбережжя,
боїв у грозяні роки;
стоїть у горах Балаклави,
як обеліск відваги й слави.
Стоїть. Стоятиме віки!

ЯЛТА ПАРТИЗАНСЬКА

Ще коли були ми в обороні,
чули в Севастополі, як грізно
на борню ставали пескоримі
в горах Криму та в його лісах.

І про Ялту слово долітало,
як вона боролася завзято.
Чули ми про подвиги героїв,
та не знали мужніх їх імен.

Йду сьогодні залами музею,
оглядаю днів минулих далі,
бачу рідні в далях тих обличчя,
узнаю героїв імена.

Ялта — Севастополя сестрице,
окупантів била ти нещадно,
ворогів ти кулями косила,
нищила караючим вогнем.

А твоїх синів і дочок мужніх
в казематах люто катували,
з гір у прірви кидали фашисти,
вішали, розстрілювали їх.

Скільки їх замучено, убито!..
Та живі на правий бій ставали,
з хвиль морських виходили на берег,
падали обвалами із гір.

Ялто, Ялто, ти цвієш красою,
ти тепер — теплом людей голубиш.
Знаємо: за цю красу, за сонце
полягли відважні в боротьбі.

Знає це народ, Вітчизна рідна,
знає не одне вже покоління.
Вдячливі уславленим героям
віддають ї шапу, і любов.

У музей ідуть вони на сповідь
і прямують до кургана Слави
уклонитись лицарям хоробрим,
присягтись — Вітчизну берегти!

БАЛАДА ПРО ПАРТИЗАНА

Вночі. До гестапо. З облави.
Його привели в каземат.
«Ти єсть партизан большевицький.
Ми знаєм! — допитував кат. —
Признайся, де схованка ваша?
Який партизанський пароль?
Розкажеш правдиво і чесно,
Ручаюся — будеш на воль...»

«За зраду даєте ви волю?..
Не треба таких мені воль!
Ви чуєте:
 Смерть окупантам!
 Смерть Гітлеру! —
Ось наш пароль».

ЄФРЕЙТОР АНТОН ПАВЛЮК
ВИЗВОЛЯЄ ДОНЬКУ

Із бою танки — вулицями
ішли в румовищі руїн.
Перед радянськими бійцями
лежав покорений Берлін.
Відвирувала громом кари
над ним розплата вогняна.
Чаділи ще навкруг пожари,
вихрились іскрами Стожари, —
але незвична тишина
вже віщувала перемогу.

По Унтер-Лінден танки йшли,
минули фюрера барлогу...
А над фронтами орли,
із бронзи литі, у покорі
схиляли голови, в їх зорі
лякливість з подивом були.

У вікнах — білі і червоні
замайоріли прапорці.
Серед десантників на броні
із Павлюком — його бійці.
Кресали танки брук граніту,
і кидали на танки квіти
дівчата наші. Рідні лиця!..
Слова подяки на устах.
І сльози радості лилися
на помарнілих їх щоках.

Вони — і гнані, і голодні,
тавровані рабинь ім'ям
учора ще.

А вже сьогодні:

— Батьки, брати!

Спасибі вам

за сонце волі, за життя,
врятоване в годину грізну! —
І молодих сердець биття,
і пісня — славили Вітчизну.

А сонце сяє в небесах!

А танки йдуть!

І сяють очі,

сльзьми умивані, дівочі,

і очі воїнів — в сльозах.

Уперш бійцеві довелось

сльозу зронити в день ясний.

— Утри, Марійко, щастя сльози,—
хіба не бачиш — батько твій!

— Утри, Антоне, скупувату
свою сльозу...

«Марійко, ти?!

О, щастя день!..» —

«Це я, мій тату!..»

Які слова мені знайти!

Як словом радість передати!

А танки йшли, граніт кришили,

кресали траками вогонь.

Бійці Марійку підхопили

і понесли її на бронь.

І вже вона, дочка Марійка,
в обіймах батька, на броні...
Мов скатертина-чародійка
несла її.
Це сон?
О, ні!
Бо сяє сонце, день сіяє.
Бійці обвітрені в боях.
І пад рейхстагом прапор має —
багрянокрилий волі стяг!

ПЕРЕД ПАМ'ЯТНИКОМ
ЛЕСІ УКРАЇНЦІ В ЯЛТІ

Прийшла до моря і на камінь сіла,
схрестивши руки.
Дивиться у даль.
Обличчя світле хворість притомила.
Замрію дум позначила печаль.

Ще молода,
ще жити, жити й жити,
та лютий недуг тіло підтина...
— Так гетьте, думи, хмарами повиті!..—
У даль морську вдивляється вона.

За обрії майбутнього,
крізь ночі,
крізь млу туману і сльоту часу
вдивляються її пророчі очі,
прийдешніх днів побачивши красу.

СТРУМОК

Струмок шумить в ущелині гірській,
повитій сизим вранішнім туманом,
біжить в дитячій радості своїй;
він поспіша на зустріч з океаном.
Спішить, шумить,
не думає об тім,
що буде тільки крапелькою в нім.

АЮ-ДАГ

Аю-Дагу заздять гори.
Він, спустившись до моря,
на виду стоїть одвічно,
гордо зорить з висоти,
оглядає далі сині...
До води уста приклавши,
Чорне море випивас —
аж округлились боки.

П'є він з моря — не нап'ється...
А погляньте ви на нього,
як чудово-пречудово
виглядає Аю-Даг:
на світанні рожевіє,
голубіє, молодіє, чубом лісу зеленіє
повний сили Аю-Даг.

Кажуть, що дівчата-скелі,
спохмурнілі, певеселі,
закохалися у нього,
від любові сльози ллють...
Чутка йде, говорять люди:
Роман-Кощ, хоча і гордий,
і Ай-Петрі, хоч і сивий, —
все до моря підступають...
А чого?

Води напиться,
показатися на люди,
засіяти красою,
як молодший їхній брат —
Аю-Даг!

* * *

Вітер віє. Моря даль.
В серці смуток і печаль.

Вітер віє. Хвиля б'є.
Відгуляли ми своє.

Відгуляли, відлюбили —
на піску непочуть хвилі.

Проганяй же, вітру гнів,
шепіт хвиль від берегів!

Вітер віє. Хвиля грає.
Море піпитья безкрає.

В грудях
серце оживає!

СЛОВО ДО ГАГРИ

Перлино моря, серцю милий краю,
дивлюсь на тебе і не впізнаю,
красу природи жадібно спиваю
і душу омолоджую свою.

Давно тебе я бачив, сине море,
вслухався в шторми, в шепіт хвиль твоїх,
не бачив вас давно, зелені гори,—
землі і моря вічних вартових.

Як радісно до рідного порога
назад вернутись — в роки молоді,
будить у серці юності тривогу
і незабутні миті у житті!

Як радісно, що я з тобою знову,
що серце знов співає, ожива,
що слухаю твою гортанну мову,
твою співучу вимову па «а»!

ДІВЧИНА І МОРЕ

Вона у море запливла
в негоду штормову.
Дивлюся з берега, ловлю
я цяточку живу,—
то виринає, то зника
між хвилями вона.
Неначе бавиться життям
стихія навісна:
на гребінь хвилі піднесе,
в кипучий кине вир.
Від люті піпиться, кипить
безмежна моря шир.

Чому відважилася ти
в негоду запливти
у море збурене? Чому
довірилась йому?

Б'є в берег бивнями прибій,
то в лад, то невпопад,
немов погрожує тобі:
— Не вернешся назад.
Я шлях із моря перетну,
не вийдеш із біди,
тебе зімну і перетру
я жорнами води!..

Даремно силився, дарма
погрожував прибій.

Це — мужність кинулась сама
із морем у двобій.
Я бачив, як скорилась їй
стихія бунтівна.
На берег вийшла з виру хвиль,
вернулася вона...
Тече з дівочої коси
струмочками вода.
Немов підкорений, прибій
до ніг їй припада.

* * *

Тихе море.
В небі ні хмарини.
Гори мовчазні удалині.
І невидні зору
субмарини
спочивають на морському дні.

Тільки гулом владним
самольоти,
у зеніт приваблюючи зір,
креслять неба синього висоти,
стерезуть, вартують
труд і мир.

ОЗЕРО РІЦА

Чаша гір, напоєна водою,
високо піднесена у небо,—
от і ми зустрілися з тобою,
щоб хоч раз поглянути на тебе,
щоб твоєю впитись красою,
вічною,
живою, молодою.

Кажуть:

сльози виповнили гори
в ніч одну в далеку давнину,
пролились дощами сльози горя,
обернувшись на красу земну.

Плаче, друзі,
не лише людина,
плаче й небо — є свої жалі...
Ріца — небом зронена сльозина,
що між гір лишилась на Землі.

Знов Пуща-Водиця,
той закуток знову
у милому серцю затишнім краю.
Іду я повільно,
духмяність соснову,
чаруючий боре, вдихаю твою.
Вслухаюсь у співи і крики пташині,
скупі ще у дні провесінні оці.
Випробують десь між гіллям у ліщині
свої камертони сишиць табунці.
Затіяли сойки задирливу лайку,
погрозливе «кар!..» викарбовує крук.
У поті-клопоті із раннього ранку
невтомливі дятли ведуть перестук.
Струмками проворними бігають білки
на стовбурах темних заснулих дубів,
летять у повітрі від гілки до гілки...
Ледь чується тихий, несміливий спів,
немов комариний, —
це око волове,
це наше колібрі — мале пташеня,
своє привітальне виказує слово,
вітає прихід березневого дня.
Пташки мої милі, у співи-привіті
дайте природі дзвінкої краси.
Хотів би я довше ходити на світі
і слухать пташині весни голоси.

ЗГАДУЮЧИ БОЙОВІ РОКИ

У день передсвятковий — в листопад,
під гуркіт переможних канонад,
вість пролунала: «Визволили Київ!»
Мов вітер щастя і весни повіяв...
І гул гармат, неначе грім весною,
лунав за далиною степовою.

До серця в гості линула весна.
Так ось вона, година та ясна,
героями звеличена, жадана,
мій Києве, земля моя кохана!
Жалів я, що у визвольних боях
не через Київ пролягав мій шлях,
що я ішов на захід із боями
не рідними з дитячих літ місцями.

Від того дня пройшло багато літ.
Іду в бору... Привіт тобі, привіт,
зелена пущо! Крізь далекі роки
я чую назви — Горинки, Приорки,
що прозвучали в зведенні тоді,
як заспів перемоги на путі
до Києва. Від вашого порога
ступила на Хрещатику перемога.

Іду до вас, вітаю, села, вас,
вкарбовані у серце в грізний час,—
тепер в садах, оновлені, розквіті;
як писанки, будови ваші світлі.

За лісом поле зорано, а там —
Нові Петрівці, Лютізький плацдарм...
О земле рідна, щедро вмита кров'ю,
синівською врятована любов'ю,
відвагою і подвигом синів,—
як простір твій розквіт і заяснів,
хлібами зашумів, заколосився,
будовами у синє небо звівся!
В ясну майбутть — твоя хода, твій лет.
А воїн, що зійшов на постамент
над моря рукотворною водою,
як у бою, в руках стискає зброю!

ДУБИ НАД БРАТСЬКОЮ МОГИЛОЮ

Вас цілий полк,
хоч не з одного полку,
зібрали тут,
похоронили вас.
Дуби столітні тиху перемовку
ведуть над вами про далекий час.

С т а р и й д у б

І досі жаль...
Хоробрі хлопці, славні.
Я бачив їх у грізній тій порі,
як битва закипіла на Дніпрі,
як запалали,
застогнали плавні,
як наступ повели вони з плацдарму...
Багато їх лягло, але не дарма:
наш рідний Київ визволили к святу.

Д у б — с и н м о л о д ш и й

І я, мов зараз, бачу битву, тату,
той вікопомний визволення день
в гарматнім невтихаючому гулі,
в диму, в огні...
Ношу ворожі кулі
і я з тих пір,—
і до моїх грудей
їх п'ять ввійшло...

Тоді в боях і ми
світ прикривали власними грудьми.
Із вами, батьку,—
знаєте про це ви,—
і я стояв під тим дощем свинцевим.

Дуб — син старший

Послухаєш тебе — то й справді воїн...
І я під кулі груди підставляв.
В моїй корі
тринадцять їх,— пробоїн!

Старий дуб

А я, сини, своїх не рахував.

БАЛАДА ПРО ТРИ ШИБЕНИЦІ

Три шибениці вранці
споруджено було.
На кару партизанів
зігнали все село.

Катюга на помості,
готовий, як завжди.
І трое — партизанська
сім'я Грицька Біди.

Грицько Біда — розвідник
із нетрів лісових...
Праворуч нього — жінка,
ліворуч — донька їх.

Стоять вони побиті,
мордовані вночі.
Есесівці при зброї
навколо, мов сичі.

Виходить гауляйтер,
високий, видно, чин:
в погонах — череп носить,
в хрестах-медалях він.

Закінчує промову:
«В науку для села
фамілій партизанів
ми знищимо дотла!»

Махнув рукою!.. Що це?..
Із лісу, з-за горба
вліта в село кіннота!
І крики, і стрільба!

...На шибеницях вранці
гойдались вітру в лад
пихатий гауляйтер,
пан староста і кат!

БАЛАДА ПРО ВІРНУ КУЛЮ

У полі двоє:
поліцай
мене жене на страту.
— Ну, комуністе, вибирай
собі останню хату!
Ось тут, — коня він зупиня, —
в зеленому ярочку,
біля криниці ставлю я
в житті твоєму точку!.. —

Затвора стук.
— Ну, що ж, стріляй...
Нехай живе Радвлада!..

Лунає постріл.
Поліцай
з коня на землю пада.

А двох живих — сховала мла,
зарічна грізна тиша,
бо куля месника була
прудкіша і вірніша!

ПРО ЩО ПОВІДАВ ДОТ

Мов кратери роздроблених болідів,
в руїнах доти на Ірпінь-ріці...
Один мені, в розмові з ним, повідав,—
мов нашептав рядки правдиві ці:

«Я — не з планети іншої пришелець,
і не космічний астероїд я...
Так, як і ви,
я розумію шелест
трави і листу
й співи солов'я.
Мене зозулі, іволги ридання
хвилюють,
не чужі вони й мені...
Хай не така, як у болідів, давня
у мене біографія.

У дні
ще першої, мій друже, п'ятирічки
я тут родивсь,
здоровий і міцний,
в чагарнику постав я біля річки,
щоб зберігати і труд, і спокій твій.
Прихований,
щоб погляди сторонні
не бачили,—
дрімав у лісі цім
до того дня, коли у обороні
я став на рубежі передовім.

Дні оборони,
вас я не забуду,
вас не зітруть ні час, ні сива даль...
І на свої прийняв тоді я груди
ударів злих фашистську люту сталь.
Та що мої...
Вони — міцні, бетонні!
Жалітися не випало мені.
А скільки їх, отих, що в обороні
стояли тут,
сконало у війні!

Тепер мої уламки криють трави,
про смерть мою нашіптують слова.
Мене зірвали...
І не треба слави
мені.
Та хай і нас не забува
нащадок тих, хто тут, у обороні,
біля Дніпра у грізні дні стояв.

Хоч і мовчать уламки ці бетонні,
та голос їх я серцем відчував,—
вони немов по-людськи говорили,
їх голос чув я в шепоті ріки —
вони були для мене вже не брили,
а наче серця порвані шматки.

НА ПАРТІЮ НАСТРОЮЄМ СЕРЦЯ

В шоломі горнового і бійця
вартують мир, стоять на вахті дні.
На Партію настроюєм серця.
Вслухаємось в Кремлівські позивні.

Ти, Партіє, осяюєш мету,
в майбутнє шлях покажуєш ти нам,—
і ми долаєм глиб і висоту,
в тайгу, в граніт ми врубуюмо БАМ.

Ти кличеш в поле, у безкраю шир,—
і вже зернить мільярдами земля,
і Криворізька домна-богатир
в труді звитяжним плечі розправля.

Ти кличеш нас до зоряних висот,
до сонячних спрямовуєш вершин,—
і за тобою йде увесь парод,
і вже з тобою всі ми як один!

ГРОЗА НА СВІТАНКУ

Гроза перед світанком вирувала,
кресала блискавиці
і громи
важким надхмарним молотом кувала,
котила вітром
хмар навперейми.

Розбуджений червневою грозою,
я вже не міг заснути
і згадав
той день ясний,
розтерзаний війною,—
хрестами свастик,
сплесками заграв
і вибухів:
на нашу землю ворог,
броньований,
муштрований,
поліз,
щоб спопелити,
стерти нас на порох,
пролити море горя, крові, сліз;
щоб в цьому морі волю утопити,
скорити нас,—
Європу й поготів,—
і світ ярмом фашистським поярмити.

Того не сталось, що він захотів.

Зоря Кремля сіяє над тобою,
земля моя!
Фашистську силу тьми
у смертному кривавому двобої
повергли в прах
на щастя людства ми!

Хай леться сталь, виорюється поле,
хай визріва на ньому урожай.
До горна ти, робітнику, ставай!
На жніва, хліборобе, вирушай!
Пильнуй, боєць, моря і суходоли!

Хай дні війни не вернуться ніколи!

СМЕРТЬ ПРЕЗИДЕНТА

Намалюй, художнику, картину
про його загибелі годину.

Літаки пікірують...
І танки
по палацу б'ють безперестанку...

І тоді —
у смерчі вогнепіннім,
у вікні, —
у цей трагічний мент —
постає в руках із карабіном
Сальвадор Альєнде —
президент.

Намалюй, художнику, картину
про відвагу, про бійця-людину
в чині президента.

Хай вона,
ця картина подвигу сумна,
більш не повторяється,
хай буде
кличем, засторогою для люду
у борні, —
картина хмура ця.
Будьте, люди, пильні до кінця,
і сердець мільйони,
піднімайте ліс багнетів
проти піночетів!

МОНОЛОГ ДО СУЧАСНИКІВ

Від чорного червневого числа
до сонячної днини Перемоги
Вітчизна наша вогненні дороги
пройшла
і прапор правди пронесла.

Наш меч скарав найбільше зло землі.
Красуйся, земле, щедрими плодами!
Сіяйте, зорі, високо над нами!
Сіяйте вічно, зорі на Кремлі!

Червоні зорі, сяйте угорі!
Хай димом вас не криють більше війни.
Хай на світанку діти сплять спокійно
й не ждуть синів із бою матері, —
нехай благословляють їх на труд.
Батьків достойні — і сини, і внуки.
Нехай уми, хай роботящі руки
Вітчизну славлять величчю споруд.

Судьбу планети вершить труд-владар.
Хай труд в можуть,
в красу переростає.
Ось 60-й рік уже гортає
великий Жовтень — віку календар.

...Хоч і дримає атом...
Та війна
іще свої показує оскали:

напалмом у В'єтнамі лютувала,
на Близькому — побрязкує вона.
З війною женихається фашизм,
що недобитий кулею й багнетом:
у Чілі — обернувся Піночетом,
у Африці — захопився за расизм...
Знов сейфи підготовують війну,
з фашизмом залицяючись...

Народи!
Пильнуйте мир,
щоб в грізний час негоди
не вдарив грім у круговерть земну;
щоб знову
тілом спаленим людським
під небом не чаділи освенціми
і щоб вулкан нової Хіросіми
не стряс планету вибухом жахним.

Ні, не стрясе!
Ми стоїмо на тім.
Гуртуємо, гартуєм нашу силу,
щоб не упав на нашу землю милу,
на світ увесь
війни нової грім;
щоб не жахало люду бомб виття,
щоб атома приборкать сили згубні...

І з нами всі народи волелюбні
стають на варту миру і життя,—
щоб океанів ядерний прибій
не вихлюпнув,
не збив Землі з орбіти,
між зорями щоб вічно голубіти
Землі — планеті нашій голубій!

ІВАН МАЛАМУЖ РОЗПОВІДАЄ
ПРО Т. Г. ШЕВЧЕНКА

Ми з Шияном до нього завітали,*
вели розмову дружню за столом.
Столітні очі молодо сяли
людським привітом,
повнились теплом.
Ми слухали той голос, щирий, добрий,
правдиву мову, мудру і просту,—
вона вела нас за далекий обрій,
у інший вік,
неначе по мосту.
І завела вона нас у минуле...

«Була неділя, як тоді до нас
він завітав...
Спочатку ми почули
за садом спів...
Наспівував Тарас:

«Ходить гарбуз по городу,
Питається свого роду:
— Ой, чи живі, чи здорові
Всі родичі гарбузові?..»
Зайшов у двір:
— Добридень, добрі люди! —
Цілує він і обійма батьків.

* Анатолій Шиян і я зустрілися з Іваном Маламужем
весною 1936 р.

В костюмі білім... лисий... зростом буде
такий, як ви...

Тут батько повелів
новеньку ковдру винести із хати
(зробить це діло випало мені),
для гостя дорогого розіслати
там, у садочку нашому, в тіні,—
у бік вікна хитнувши головою,
він пояснив:

— Жаркий якраз був день...

Усілися під грушею старою,—
отам росла,
ото від неї пень.

Були плоди на ній!

По всіх округжю

таких смачних, солодких не було...

Хоч жаль було,— прийшлося рубати

грушу,—
зістаріла, роз'їло всю дупло.

Коли зрубав — на світ благословлялось.

Щоб сліз не видать — це вночі зробив...

І думав я — отак воно і сталось,

як він тоді у гніві говорив.

Що провіщалось — так воно і сталось.

В сім'ї живем — у вольній, у новій!..

Спасибі, що до хати завітали!

Ану, стара, іще налий по 'дній.—

Давно вже Маламужа темінь ночі
оповила...

Та я хвалюся тим:

із Шияном ми бачили ті очі,

які Шевченка бачили живим!

СЛОВО МАЯКОВСЬКОГО

На пораду йду до нього знову,
його слово зважую живе,
вірним серцем видобуте слово.
Час іде, а слово це — живе!

Бо у цьому слові вогняному
Жовтня боротьба і правота,
віра в клас і в Партію,
у ньому —
комунізму лєнінська мета.

Слово це повітрям повнить груди,
заряджає вірою серця.
Ні, нема, нема йому й не буде,
слову Маяковського, кінця!

* * *

А поїздів гримучий водоспад
на мості вишумовує невпинно...
Тепер уже на електричний лад
гудуть вопи,
вирують над Ірпінню,
як спогад про Малишкові рядки.

— Андрію (пам'ятаєш?)...
Ми, найперші,
прийшли сюди,
зійшлися тут-таки,
ловили рибу, ставили ми верші
в ковбанях
на в'юнів і на ливів...

О, як давно вже
рік той тридцять п'ятий
в потоці життєвім подаленів,
як поїздів гримучі водоспади!

ЛЕБЕДИНА ПІСНЯ

Пам'яті Галини Кальченко

Ще так недавно бачили ми вас,
як відкривали пам'ятник Андрію
Малишкові —
ваш дивний витвір-мрію,
у мармур перевтілену.
В той час,
в урочу, незабуту годину,
хіба хто міг подумати із нас,
що ви співали пісню лебедину.

СПОГАД

С. Воскресенку

Будиночка того уже нема,
де ми жили у давній рік з тобою
у Пуці, в санаторії, зимою.
Розкішною була тоді зима!

Пригадуєш лютневий сніговий,
а ми йдемо удвох в снігу по пояс...
Ти жартував, назвав «Північний полюс»
притулок наш у дебрі лісовій.

Поглинула минуле часу даль.
Тепер уже стоїть на місці тому
модерний дім в затишку боровому...

Але мені того, малого, жаль,
як рідної, улюбленої хати,
в якій колись жили з тобою, брате.

НАША ДРУЖБА

*Максимові Танку,
у відповідь на дружній автограф*

Спасибі, друже наш, сябро!
А дружба в нас така,
як та ріка,
як наш Дніпро —
тече й не витіка;
вона до зір торує шлях,
народи визволя,
долає ворога в боях
і землю оновля;
вона у нас, як сталь, міцна,
як сонця світ, ясна,
непорушима, життяна,
бо
ленінська вона!

РАДЯНСЬКА БІЛОРУСЬ

Із Максима Танка

Тобі пророчили недруги,
Як постріл, короткий вік,
Землю тобі відміряли
Лопати могильників їх.
Не раз тебе перекреслював
Ворожий кривавий штик.
Твій голос бунтарський глушили
З гармат і дзвіниць усіх.

Ти ж долю свою з'єднала
Із іменем Ілліча,
З громом закличним «Аврори»
І вікопомних боїв,
З піснями Революції
І полум'ям кумача,
І зорями п'ятикутними,
З любов'ю народів-братів.

Живеш ти і жити будеш
В дружній народів сім'ї,
Сяйвом знамен обіймаючи
Просторів квітучих шир,
Ім'ям своїм осяваючи
Села й міста свої,
Творчим трудом уславляючи
Свободу, щастя і мир.

Сьогодні ти, в день урочистий,
Зібрала своїх дітей,
Прослала на стіл святковий,
Весь в зорях, льняний обрус,
Вітаєш хлібом і сіллю
Жаданих своїх гостей.
Низько тобі вклоняюся,
Мати моя — Білорусь!

М. М. УШАКОВУ

Я з вами зустрічаюся щодня
біля будинку нашого, на розі:
ваш світлий образ, лагідне ім'я
тепер живуть, карбовані на бронзі.

До земно уклопяюся.

Стою.

Як із живим,
веду розмову з вами
і шану вам нашіптую свою
карбованими вашими словами:

«И за дорогою дорога,
за перевалом перевал.

Да здравствует души тревога
и тот,
кто с ней не порывал!»

ЛИСТ РЕВАЗУ МАРГІАНІ

У твоїм гірським краю
я не був іще ні разу,
та люблю його, Ревазе,
як поезію твою.

В ній — побачив і відчув
я красу гірського краю
і у серці зберігаю,
і стоїть в моїм вічу
ця чаруюча краса,
що живе в твоєму слові:
Ужби шоломи спігові
підпирають небеса;
в скельнім ложі течія
невгомоншої Інгурі;
задушевного чонгурі
спів у горах чую я;
земляків твоїх пісні
на зеленій полонині...
Колискова пісня й нині
учувається мені...

Сванко-матінко, співай
цю чудову колискову,
лий в дитячу душу мову,
з молоком своїм — вливай!

У піснях, із гір Кавказу,
чую голос твій, Ревазе,
у Сванетії гірській —
про Інгурі, і про Ужбу,
і про нашу творчу дружбу
із тобою, брате мій.

СВАНСЬКА КОЛИСКОВА

(Із Реваза Маргіані)

Наніна, нануло, нанаїла! *
Засинай, моя дитинко мила,
Я тебе осиплю діамантами,
Із зірок для тебе їх вийматиму..
Наніна, нануло, нанаїла!

Скільки щедрих вуликів навколо!
Уночі летять по небу бджоли,
Кожна — медокрила, злотокрыла...
Наніна, нануло, нанаїла!

Зорі знову сяють в небі синьому
І на землю падають іскринами,
Щоб взяла ти ручками, вхопила,
Наніна, нануло, нанаїла!

Вуликів багато наоколо,
Золоті летять із неба бджоли,
Щоб ти меду їхнього поїла,
Наніна, нануло, нанаїла!

Хочу я, щоб шлях твій у майбутнє
Осіяла зірка п'ятикутна.
Засинай, тебе я напоїла,
Наніна, нануло, нанаїла!

* «Наніна, нануло, нанаїла» — відповідає українському: «Люлі-люлі».

Спи, дитино, слухай спів чонгурі.
Бачиш, гори сердяться похмурі,
Поповзли тумани на Інгурі,
Блискавиця Ужбу освітила,
Наніна, нануло, нанаїла!

Чому ж ти воркуєш, голуб'ятко,
Усміхнись мені, моє малятко.
Місяць вкрила хмара срібнокрила...
Наніна, нануло, нанаїла!

СІМ'Я ЗУРАБА СЛУХАЄ
РАДІОПЕРЕДАЧУ З КИЄВА

Дружбою ми здружені,
Батьківщино-мати.

Павло Тичина

Говорить радіоприймач.
В годину радісну, святкову
у Гагрі чую рідну мову
в час ювілейних передач;
у день визволення України
сюди доноситься вона,
із Києва в ефірі лине
і тут, в Абхазії, луна.

Це не курортник, не земляк
святкову ловить передачу...
Іду по вулиці — і бачу:
у винограді — особняк,
приймач — на столику в альтанці,
а навкруги сидять абхазці —
уся Зурабова сім'я.
Ходу сповільнюючи, я
біля паркану зупинився,
сім'ю абхазьку привітав...
І вже за мить у дружнім крузі
розгомонілись ми як друзі.

Зураб із гордістю хвалився:
— Я Україну визволяв!

КОМУНІСТ

Із Андрія Балодіса

Ні, комуніст не б'є себе у груди,
На вітер він не кида слів пустих.
Ні, комуніст не бачить скрізь і всюди
Лиш ворогів, невігласів самих.

Мінливе все у розвитку природи.
Все буде жить, вмирать і знов цвісти.
Коли не дбаєш про зелені сходи,
То станеш сам пустим на полі ти.

Не мудрість то, щоб немічно хилитись,
Повторювать, що пройдено давно.
А треба вмить і бурі не коритись,
На ниві сіять і своє зерно!

Як ти луска — спускайся без ваганя
В безодню, хай покриє забуття,
Коли ж тобі дано зорі палання —
Осяюй всім дорогу у життя.

Як воїн-комуніст у небезпеці,
Його не залякать, не підкупить,
З народним серцем б'ється його серце,
А зір як сталь і водночас блакить.

НА ВОЛОДИМИРСЬКІЙ ГІРЦІ

З Єугеніуса Матузявічюса

Такі години у житті бувають,
Що серце їх повік не забува.
Ти йдеш в замрії, і для тебе сяють
У небі зорі
І шумить трава.

Цим образам в уяві не зникати,
Їм жити завжди в мріях, у піснях,
Любов і дружбу світлу воскресати,
Звучати у знайомих іменах.

Були такі години і зі мною...
Я над Дніпром
В саду стояв тоді,
В мовчанні я дививсь, як далиною
Вогні переливались золоті...

А може, це троянди пурпурові
Розквітли в ніч, напоєні теплом...
Це Київ у красі своїй казковій
Зі мною рядом квітнув за Дніпром.

Вслухались зорі до земного звуку,
З Дніпра струмив медовий запах трав.
Я українцю, другу, міцно руку
По-братньому, схвильовано стискав.

Довіку в серці житиме у мене,
Ніколи не забудеться, о ні —

І гірка Володимирська зелена,
І того літа дорогого дні.

Коли цвітуть у Києві каштани...
О Києве, рости, квітуй, живи!
Я спогади, як щастя довгождане,
Припіс про тебе на поля Литви.

ПАМ'ЯТІ ПЕДЕРА ХУЗАНГАЯ

Жаданий гостю,
brate рідний наш,
серед співців — уславлений чуваш, --
у Києві,
в садах його, весною
ходили ми над берегом з тобою.

Читав ти вірш про воїна-співця.*
Твій голос — хвилі слухали дніпрові.
І оживали у твоєму слові
Джаліля і Вапцарова серця.

І поставав у гніві і у горі
співець чуття єдиної сім'ї,
і воскрешали битви дні суворі
рядки твої.

Хай ти помер,
та пісні не вмирати!
З твоєї Волги до Дніпра мого
летить вона — і молодю, і радо.
І чую я твій рідний голос брата,
відлуння серця щирого твого.

* Йдеться про вірш Педера Хузангая «Мусі Джалілю».

ОРЛИ

Із Ашота Граші

Небесну протипаючи блакить,
Сім'я орлів над горами ширяє,
І Воротан в ущелині гримить
і люто з пащі піну вивергає.

І з висоти, мов сніговий обвал,
Отари хмар повзуть над крутизною
І, зачепившись за бескеття скал,
Ліси вкривають димчатою млою.

Зронила хмарка в небі голубім
Сльозу-перлину на крило орлиці.
І зі сльозою на крилі своїм
На дику скелю сіла тихо птиця.

З дзьобами, що гострюці, мов мечі,
Із хмари опускаються орлята,
Сідають до гнізда, клекочучи,
Навчаються орлино розмовляти.

Їх крики повні радощів весни,
І сонця гір, і зливи грозової,
Краси гірської сповнені вони
І свіжості опіслядощової.

Ви — гори, — світ надхмаряних висот,
Крилатих край — і гордий, і щасливий,
Тому що іздавєн живе народ
Між ваших скель — орлиний,
справедливий.

ЮВІЛЕЙНЕ СЛОВО

Я по землі ходив немало
і до війни,
і по війні...
В житті моєму перепало
і злого, й доброго мені.

Але мене минали кулі
на роздоріжжях фронтних.
Ношу у серці дні минулі,
з любов'ю прагну днів нових.

Не був,
не став я еталоном
ні того щастя, ні біди...
І шістдесятим ешелоном
прибув за розкладом сюди —
до вас, літа вже сімдесяті,
в житті не зрадивши ніде.
Тож
здрастуй, плем'я молоде,
в горінні,
в творчому завзятті!

* *
*

В заплаві над річкою музика лине,
весняного дня зачаровує даль,—
рокоче,
ридає,
співа піаніно,
то — вимовить радість,
то — виплаче жаль.

Хто душу так ніжно свою виливає?
Хто серце на клавіші щиро кладе?
А музика лине...
І серце співає
про давнє,
минуле
моє
молоде.

ЛЕБЕДИНА ПІСНЯ

Пам'яті Галини Кальченко

Ще так недавно бачили ми Вас,
як відкривали пам'ятник Андрію
Малишкові —
Ваш дивний витвір-мрію,
у мармур перевтілену.

В той час
в урочу, незабувану годину,
хіба хто міг подумати із нас,
що Ви співали пісню лебедину.

НЕ СПИНЯЙСЯ І ТИ

Сонце сходить над морем,
за гори сідає.
Вдень і ніччю
при березі хвиля шумить.
Ні на мить свого руху життя не спинає,
ні на мить.

Хай у радості праці,
у творчій тривозі,
у неспокої руху вирує життя.
Не спиняйся і ти
у поході,
в дорозі,
доки серця не втихне биття.

ЧИТАЮЧИ ДАТИ...

На цвинтарі в Борінці я ходжу,
читаю епітафії і дати,
коли кому судилось померати...
І смутку біль у серці я ношу.

Ось Марфа — довгожителька села.
Не так давно її захоронили.
Спинаюсь біля свіжої могили.
Два роки лиш до ста не дожила.

Були в житті і радощі, і муки.
Напрацювались, натомились руки,
тепер почили у землі сирій.
І я доземно уклоняюсь їй...

Мій правнуку!
Якщо тобі не ліньки,—
прошу тебе колись занотувати
народження мого і смерті дати,
примірно на дистанції такій,
як у цієї Марфи із Борінки.

ЗДРАСТУЙ, МІЙ ОСІННІЙ САДУ!..

Запрягайте, хлопці, коні,
Коні вороні,
Та й поїдем доганяти
Літа молодіі.

Народна пісня

Здрастуй, мій осінній саду,
в пору листопаду!
Я до тебе, як до брата,
вийшов на пораду;
на пораду, на розмову
циру, вечорову,
в нашу молодість далеку
помандруєм знову;
помандруєм, пригадаєм
дні за небокраєм,
в чистім полі на роздоллі,
в лузі, поза гаєм.

Гей ви, далі солов'їні,
давні весни сині,—
одцвіли ви, облетіли
цвітом на калині.
Ви не вернетесь у гості
з долу, з високості,
вороним вас не догнати
на клеповім мості.

Не догонять вороні
літа молодії...
А згадаю весни давні —
серце молодіє!

КОЛИ ЗОЗУЛЯ ЗАКУЄ

Коли зозуля закує
десь у зеленім лузі зрання —
лічу й лічу її кування,
життя вимірюю своє.

Лічу із нею — скільки літ
мені призначено ще жити,
топтати ряс, життя любити,
вбирать його весняний цвіт.

Нам пощастило на віку.
Я вдячно згадую минуле.
— Спасибі, сестронько зозуле,
за щедрість щирого ку-ку.

Спасибі, пташко, що мені
від дня Івана на Купала
ти стільки років накувала
у весняні далекі дні!

Тож і тепер не поскупись
(а я тобі за це віддячу),
накуй годочків на додачу,
як у минулому колись.

ПЕРЕД ЯБЛУНЕЮ

Хоч сам колись тебе я посадив
і виростив,— молюсь твоєму диву.
Радий тому, що труд мій породив
на подив людям яблуню вродливу,
що, до налитих соками плодів
в серпневий день свої простягши руки,
мене згадають вдячливі онуки:
«Цю яблуню дідусь наш посадив!»

1973—1980

НА ВЕСІЛЛІ ЛАНКОВОЇ

На чиєму то подвір'ї
за майданом на селі
в голубому надвечір'ї
витинають скрипалі?
Чом зійшлося стільки миру?
Чом музика виграє?

За Миколу-бригадира
свою доньку видає —
молоду свою Уляну —
дід Микита-полевод...
До музики на поляну
весь збирається народ...
...Віддає її за того,
за розумного того,
за стрункого, молодого,
за смуглявого.

Його
полюбила та, як може
полюбити тільки та,
що і ніжна, і хороша,
і літами молода;
з ким під вишнею стояла,
проспівала всі пісні,
чиє серце розгадала
в теплі ночі навесні.

Одлунали тости щирі
за здоров'я молодих,
за життя у щасті й мирі
і за діток дорогих
за майбутніх.

Всі із хати
повиходили у сад.
Хто не рад потанцювати?!
Поголяти хто не рад?!

Там і клени, і осики,
і тополі шелестять,
там музикою музики
і старого молодять.

А кого то танцювати
запросила молода?
А чия то сивувата
заметлялась борода?

Як ударив дід об поли
та пристукав на ходу —
і осики, і тополі
затремтіли у саду,
зашептали срібнолисто
два столітніх ясени,
що такого танцюриста
ще не бачили вони!
Кожен хоче ближче стати,
щоб побачити як слід,
як уміє танцювати
і приказувати дід.

— Дівчаточка чорноброві,
не жалійте чорних брів,
в мене чоботи юхтові
тільки вчора з копилів!
І сорочка квітчата,
хоч кому отаку:
решетилівські дівчата
вишивали на шовку!

Борода не руда,
тільки трохи біла, —
дівчина молода
діда полюбила.

«Дівчинонько гарна,
кидай дідугана
та виходь до мене в сад,
на хвилиноньку присядь».

«Рада б вийти, не піду,
не накликати б біду;
вийти ніяк — сивий ліг
через хату на поріг».

«До порога не йди,
не тривож бороди...
Руку, серденько, на —
підійди до вікна...»

Борода не руда,
тільки трохи біла —
дівчина молода
діда розлюбила!

Ой грай, вибивай
на весь сад, на весь край,
а я в танець піду
та й ударю до ладу!

Зупинивсь, махнув рукою:
— Бачте, сила вже не та...
Вибачайте, що такої, —
пригадав свої літа,
свою молодість земену...

Та й нахмурилось чоло:
— Не було її у мене,
таки справді не було!
Зберігає пам'ять давня:
сорок років на віку
лиш важке батракування,
та недолю ту гірку,
та горючі жінки сльози,
бо в житті — нужда й печаль...

Пригадаю — шкода й досі! —
молоду дружину, жаль,
рано смерть взяла...
Уляно,
моя донько чарівна!
Подивлюсь на тебе, гляну —
отака була й вона
молодою в тебе мати,
та не йшлося на щастя їй...
Вмерла Марта ранувато...
Вмій же, дочко, шанувати
свою молодість, умій!..
За життя нового парость,
за веселу, за мою
за зігріту сонцем старість
і за молодість твою
я гуляю...
Мабуть, спати
час мені вже... — І затих.
І пішов старий до хати
в супроводі молодих.
Повертає ніч сузір'я.
За майданом на селі
опівночі на подвір'ї
затишають скрипалі.
Опускається до яру

красень місяць-молодик —
в молоду пшеницю яру,
на зелений пастівник,
осідає в тихім полі,
порожніє небосхил.
На осики, на тополі
опадає срібний пил.

1936

З М І С Т

П о е з і ї

Сіяйте, зорі	5
Колиска юності	7
Слово про комнезам	8
В музеї села Филенки	12
Балада про зустріч трьох синів з батьком-воїном	14
Вечірній настрої	16
З приводу пейзажу	17
Мелодія грому	18
«Здрастуй, мій осінній саде»	19
«В заплаві»	20
«Знов у небі летять журавлині ключі»	21
Ода комсомолові	22
Море з мого вікна	23
Сімеїз	25
Пісня про Балаклаву	27
Ялта партизанська	31
Балада про партизана	33
Єфрейтор Антон Павлюк визволяє доньку	34
Перед пам'ятником Лесі Українці в Ялті	37
Струмок	38
Аю-Даг	39
«Вітер віє. Моря даль»	40
Слово до Гагри	41
Дівчина і море	42
«Тихе море»	44
Озеро Ріца	45

«Злиов Пуща-Водиця»	46	
Згадуючи бойові роки	47	
Дуби над братською могилою		49
Балада про три шибениці	51	
Балада про вірну кулю	53	
Про що повідав дот	54	
На Партію настроюем серця		56
Гроза на світанку	57	
Смерть президента	59	
Монолог до сучасників	60	
Іван Маламуж розповідає про Т. Г. Шевченка		62
Слово Маяковського	64	
«А поїздів гримучий водоспад»		65
Лебедина пісня	66	
Спогад	67	
Наша дружба	68	
Радянська Білорусь (із Максима Танка)		69
М. М. Ушакову	71	
Лист Рєвазу Маргіані	72	
Сванська коліскова (із Рєваза Маргіані)		73
Сім'я Зураба слухає радіопередачу з Києва		75
Комуніст (із Андрія Балодіса)		76
На Володимирській гірці (із Єугеніуса Матузязвічюса)		77
Пам'яті Педера Хузангая	79	
Орли (із Ашота Граші)	80	

ИБ № 304

Иван Иванович Гончаренко

СИЯЙТЕ, ЗВЕЗДЫ

Стихи

Издательство «Радянський письменник»

(На українском языке)

Редактор *Г. П. Коваль*

Художник *А. Б. Площанський*

Художній редактор *М. П. Вуєк*

Технічний редактор *Н. Г. Орлова*

Коректор *С. І. Слабошевська*

Здано на виробництво 16/XII 1976 р. Підписано до друку 23/II 1977 р. Папір для глибок. друку. Формат 70×90/32. 3³/₄ фіз.-друк. арк. + 1 вкл., 4,46 ум.-друк. арк., 3,95 обл.-вид. арк. БФ 30286. Тираж 4000. Зам. 1952. Ціна в оправі 70 коп. «Радянський письменник», Київ, бульвар Лесі Українки, 20. Львівська книжкова фабрика «Атлас» республіканського виробничого об'єднання «Поліграфкнига». Держкомвидав УРСР. Львів, Зелена, 20.

10

70 коп.

